

Jordbruksutskottets betänkande

1983/84: 11

om miljövårdsforskning

Motioner

I motion 1982/83: 408 av Karin Ahrland och Hans Petersson i Röstånga (båda fp) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 3) att riksdagen begär att regeringen uppdrar åt naturvårdsverket att göra en sammanställning av internationell forskning och forskningsresultat i fråga om stranderosioner.

I motion 1982/83: 478 av Kerstin Ekman och Kenth Skårvik (båda fp) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående forskning om sjöfågel.

I motion 1982/83: 633 av Lars Ernestam och Börje Stensson (båda fp) yrkas att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för intensifierad forskning dels om aluminiums skadeverkningar, dels om möjligheten att ta fram alternativa fällningskemikalier för reningsverk.

I motion 1982/83: 1002 av Bertil Måbrink (vpk) yrkas att riksdagen hemställer hos regeringen om att till Ljusdals kommun förlägga ett försöksprojekt avseende giftfritt jord- och skogsbruk.

I motion 1982/83: 1094 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 8) att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag innebärande en bättre tvärvetenskaplig samordning av forsknings- och utvecklingsarbete på miljöområdet.

I motion 1982/83: 1461 av Einar Larsson m. fl. (c) yrkas att riksdagen begär att regeringen låter verkställa en översyn av forskningen inom naturresurs- och miljöområdet.

Utskottet

Under den allmänna motionstiden 1983 framfördes i ett antal motioner yrkanden som i olika hänseenden berörde miljövårdsforskningens område eller därmed sammanhängande frågor. Utskottet behandlar i detta betänkande dessa yrkanden i ett sammanhang. Därvid tar utskottet först upp några frågor av organisatorisk natur och därefter behandlas sådana yrkanden som rör speciella forskningsprojekt.

Vissa organisatoriska frågor. Statligt finansierad miljövårdsforskning bedrivs eller stöds f. n. av ett större antal forskningsorgan och myndigheter. En stor del av stödet ombesörjs av statens naturvårdsverk som har till

uppgift att leda och främja företrädesvis målinriktad miljövårdsforskning och undersökningsverksamhet av sektionell karaktär. Verkets uppgifter fullgörs i angivna avseenden av ett särskilt organ, naturvårdsverkets forskningsnämnd, med representanter för olika forskningsmyndigheter. Till nämnden har knutits ett antal rådgivande kommittéer, som svarar för den närmare bedömningen av vilka forskningsprojekt som bör prioriteras. Forskningskommittéerna sammansätts av såväl forskare som avnämarrrepresentanter. Miljövårdsforskning förekommer även under ledning eller med stöd av andra organ än naturvårdsverkets forskningsnämnd. Sålunda bedrivs sådan forskning vid universitet och högskolor. Bl. a. utgör miljövårdsforskningen i dag en mycket viktig del av lantbruksuniversitetets verksamhet. Ekonomiskt stöd till miljövårdsforskning lämnas också i betydande omfattning av naturvetenskapliga forskningsrådet och styrelsen för teknisk utveckling.

I centerpartiets kommittémotion 1982/83: 1461 av Einar Larsson m. fl. anförs att det är synnerligen angeläget att en översyn av forskningen på miljö- och naturresursområdet snarast kommer till stånd. Denna forskning är av grundläggande betydelse för naturresurs- och miljöpolitiken och för exempelvis de normer som skall gälla och för tekniken för tillsynen. Vidare påpekas att miljövårdsforskningen i dag är mycket starkt bunden till naturvårdsverket, som också självt har en mycket stor forskningsenhet. Detta organisationsmönster avviker starkt från vad som gäller för annan forskning. Enbart detta faktum är enligt motionärernas mening ett viktigt skäl för en utvärdering och översyn. Det är också viktigt att naturresurs- och miljöaspekter tas in i bilden i allt forsknings- och utvecklingsarbete som berör dessa frågor. På lång sikt bör därför en total integrering ske. Vederbörande forskningsorganisationer bör därvid samordnas. Krav på en ökad samordning av forsknings- och utvecklingsarbetet på miljövårdsområdet framförs även i centerpartiets partimotion 1982/83: 1094 (yrkande 8) av Thorbjörn Fälldin m. fl., vari särskilt betonas miljövårdsforskningens tvärvetenskapliga natur.

Utskottet vill med anledning av ifrågavarande motionsyrkanden erinra om att frågan om samordning av den med statligt stöd bedrivna miljövårdsforskningen under åren 1972–1974 utreddes av en parlamentarisk utredning, miljöforskningsutredningen, som år 1974 avlämnade ett betänkande i ämnet (Ds Jo 1974: 8). Utredningens förslag överlämnades sedermera efter remissbehandling till naturresurs- och miljökommittén (Jo 1978: 01) för vidare överväganden. Sistnämnda kommitté har den 15 november 1983 överlämnat sitt betänkande (1983: 56) "Naturresursers nyttjande och hävd" till regeringen. Kommittén framlägger bl. a. ett program för miljöskyddet och för naturvården. I miljöskyddsprogrammet förordas en omprioritering av insatserna för att i högre grad skydda miljön mot oåterkalleliga skador. Som hjälpmedel för att åstadkomma hushållning med naturresurser anvisar kommittén en rad tänkbara medel, bl. a. naturresursräken-

skaper och konsekvensbeskrivningar som underlag för beslut, utbildning och forskning för att öka beslutsfattares kunskaper om naturresurser och ekosystem samt ekonomiska styrmedel för att stimulera samhällets och näringslivets intresse för effektivare naturresurshantering.

I avvaktan på resultatet av den kommande beredningen av naturresurs- och miljökommitténs förslag finner utskottet inte skäl att påkalla någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida med anledning av här behandlade motionsyrkanden rörande miljövärdhetsforskningens organisation.

Vissa forskningsprojekt. I några av motionerna berörs vissa speciella forskningsprojekt som enligt motionärernas mening bör särskilt uppmärksammas.

I motion 1982/83: 403, som utgör huvudmotion till motion 1982/83: 408 av Karin Ahrland och Hans Petersson i Röstånga (båda fp), riktas sålunda uppmärksamheten på det markproblem, om stranderosionerna vid Löderup i Skåne utgör. Årligen försvinner strandmark längs den skånska sydkusten, och hus hotar att rasa i havet. Motionärerna förordar att det görs en sammanställning av den forskning som finns på området även utomlands. Genom en sådan bör de kommuner som drabbas kunna få uppslag till hur de skall kunna skydda sina stränder. Sammanställningen bör lämpligen kunna göras av naturvårdsverket. I motion 1982/83: 478 av Kerstin Ekman och Kenth Skårvik (båda fp) framhålls behovet av forskning rörande skador på sjöfågel till följd av utsläpp av olja och andra miljögifter. Vidare tas i motion 1982/83: 633 av Lars Ernestam och Börje Stensson (båda fp) upp de försurningsrisker som hänger samman med användande av aluminium som fällningskemikalier i reningsverk. Enligt motionerna bör intensifierade åtgärder sättas in dels när det gäller aluminiums skadeverkningar, dels i fråga om möjligheterna att ta fram alternativa fällningskemikalier.

Enligt utskottets mening tar de nu redovisade motionerna upp viktiga frågor som i och för sig är väl värda beaktande. När det gäller de konkreta forskningsprojekt eller åtgärder i övrigt som berörs i motionerna vill utskottet emellertid framhålla att det bör vara en uppgift för naturvårdsverkets forskningsnämnd och motsvarande övriga medelsförvaltande organ på miljövärdhetsforskningsområdet att närmare bedöma ifrågavarande projekt från såväl vetenskaplig synpunkt som angelägenhetssynpunkt. Med hänsyn till det kärva budgetläge som vi befinner oss i är en strikt prioritering nödvändig med noggrant iakttagande av utvecklingens krav. Under senare år har naturvårdsverkets forskningsnämnd gjort omfattande omprioriteringar av verksamhetens inriktning. Huvuddelen av till nämnden anvisade forskningsmedel har använts för samordnade satsningar på avgränsade problemområden, s. k. projektområden. Budgetåret 1983/84 prioriteras följande projektområden:

- bevarande av naturtyper
- miljökonsekvenser av odlingsåtgärder inom jord- och skogsbruket – växtnärläcksage

- den marina kustzonen – bedömningsgrunder för planering
- påverkan av metaller på den yttre miljön
- testsystem för kemiska substanser – vattenmiljön (ESTHER)
- försurningens effekter
- luftföroreningar i tätortsmiljö
- miljö/cellulosa, biologiska effekter av skogsindustriella vattenutsläpp
- dricksvattenkvalitet och hälsa
- eutrofiering i marin miljö
- gruvindustrins restproduktupplag.

Som framgår av sammanställningen torde de i motionerna berörda frågeställningarna samtliga falla inom ramen för eller nära beröra angivna forskningsområden. Av vad utskottet nyss anfört ankommer det på anslagsbeviljande myndighet att inom anvisade medelsramar pröva vilka forskningsprojekt eller uppdrag som kan finansieras.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att motionerna 1982/83:408 yrkande 3, 1982/83:478 och 1982/83:633 lämnas utan ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Frågan om användning av kemikalier inom jordbruket och skogsbruket behandlas i motion 1982/83:1002 av Bertil Måbrink (vpk). Enligt motionären står det klart att åtgärder krävs för att begränsa och på sikt upphöra med användning av olika slags gifter i jord- och skogsbruk. Någon egentlig dokumentation av konsekvenserna av ett totalförbud finns dock inte. Det gäller t. ex. kostnader och sysselsättning. I motionen anges att Ljusdals kommun har begärt av regeringen att ett försöksprojekt avseende giftfritt skogs- och jordbruk förläggs till Ljusdal. Motionären föreslår att riksdagen uttalar sig för att det föreslagna försöksprojektet kommer till stånd.

Enligt vad utskottet inhämtat har Ljusdals kommun i skrivelse till regeringen förra året hemställt att få ett försöksprojekt avseende ett giftfritt skogs- och jordbruk förlagt till kommunen. Regeringen överlämnade skrivelsen till kommittén om användningen av kemiska medel i jord- och skogsbruket m. m. Kommittén redovisade slutresultatet av sitt arbete i form av två delbetänkanden (SOU 1983:10 och 11) under våren 1983. Betänkandena är f. n. efter remissbehandling föremål för beredning inom regeringskansliet. I avvaktan på resultatet härav bör motion 1982/83:1002 inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande vissa organisatoriska frågor

att riksdagen avslår motionerna 1982/83:1094 yrkande 8 och 1982/83:1461,

2. beträffande *vissa forskningsprojekt*
att riksdagen avslår
 - a) motion 1982/83: 408 yrkande 3.
 - b) motion 1982/83: 478.
 - c) motion 1982/83: 633.
3. beträffande *försöksprojekt avseende giftfritt jord- och skogsbruk*
att riksdagen avslår motion 1982/83: 1002.

Stockholm den 29 november 1983

På jordbruksutskottets vägnar

EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Håkan Strömberg (s), Arne Andersson i Ljung (m), Grethe Lundblad (s), Ove Karlsson (s), Hans Wachtmeister (m), Gunnar Olsson (s), Martin Segerstedt (s), Jens Eriksson (m), Börje Stensson (fp), John Andersson (vpk), Åke Selberg (s), Jan-Eric Virgin (m), Bengt Kronblad (s) och Bertil Jonasson (c).

Reservationer

1. Vissa organisatoriska frågor (mom. 1)

Einar Larsson och Bertil Jonasson (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 2 börjar med "Utskottet vill" och på s. 3 slutar med "miljövårdsforskningens organisation" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den i motion 1982/83: 1461 uttryckta uppfattningen att det är synnerligen angeläget att en översyn av forskningen på miljö- och naturresursområdet snarast kommer till stånd. Denna forskning är av grundläggande betydelse för naturresurs- och miljöpolitiken och för exempelvis de normer som skall gälla och tekniken för tillsynen. Mycket stora resurser läggs varje år ned på detta forskningsområde, och det är angeläget för regering och riksdag att få en objektiv bedömning av hur dessa medel används.

Miljövårdsforskningen är i dag mycket starkt bunden till naturvårdsverket, som också självt har en mycket stor forskningsenhet. Detta organisationsmönster avviker starkt från vad som gäller för annan forskning. Enbart detta faktum är enligt utskottets mening ett viktigt skäl för en utvärdering och översyn. Det är viktigt att naturresurs- och miljöaspekter tas in i bilden i allt forsknings- och utvecklingsarbete som berör dessa frågor. På lång sikt bör därför en total integrering ske. Då bör också forskningsorganisationerna samordnas. På medellång sikt, fem à tio år, torde det dock finnas skäl att ha kvar en särskild organisation för den forskning som är särskilt inriktad på naturresurs- och miljöfrågor. Hur denna organisation

skall se ut blir en viktig uppgift för den av utskottet förordade översynen. Ett huvudalternativ bör vara tillskapandet av ett från naturvårdsverket helt fristående forskningsråd enligt samma mönster som gäller för bl. a. jord- och skogsbruket. För utredningsarbetet bör vidare de synpunkter på frågan om en bättre tvärvetenskaplig samordning av forsknings- och utvecklingsarbetet på miljövårdsområdet som anförs i motion 1982/83: 1094 vara vägledande.

Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av här behandlade motionsyrkanden rörande miljövårdsforskningens organisation.

dels utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *vissa organisatoriska frågor*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1982/83: 1094 yrkande 8 och 1982/83: 1461,

2. Vissa forskningsprojekt (mom. 2)

Börje Stensson (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "Enligt utskottets" och på s. 4 slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening tar de nu redovisade motionerna upp viktiga frågor som är väl värda beaktande. Samtliga de i motionerna behandlade frågeställningarna faller enligt utskottets mening inom ramen för eller berör nära de projektområden som f. n. prioriteras av bl. a. naturvårdsverkets forskningsnämnd. När det gäller de konkreta forskningsprojekt och åtgärder i övrigt som tas upp i motionerna ankommer det på naturvårdsverkets forskningsnämnd och motsvarande övriga medelsförvaltande organ på miljövårdsforskningsområdet att inom anvisade medelsramar pröva vilka forskningsprojekt eller uppdrag som kan prioriteras.

Utskottet vill för sin del betona angelägenheten av att de projekt som anges i förevarande motioner kommer till utförande. Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna 1982/83: 408 yrkande 3, 1982/83: 478 och 1982/83: 633.

dels utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *vissa forskningsprojekt*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av

a) motion 1982/83: 408 yrkande 8,

b) motion 1982/83: 478,

c) motion 1982/83: 633,

3. Försöksprojekt avseende giftfritt jord- och skogsbruk (mom. 3)

John Andersson (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "Enligt vad" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening skulle det vara av stort värde att nämnda försöksprojekt kom till stånd i Ljusdals kommun, inte minst med tanke på att stora delar av befolkningen i kommunen inte vill ha skog och mark förgiftade med fenoxisyror, men också med tanke på önskvärdheten att grundligt utreda de frågeställningar som Ljusdals kommun motiverat sin hemställan om försöksprojekt med.

Vad utskottet här anfört med anledning av motion 1982/83:1002 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *försöksprojekt avseende giftfritt jord- och skogsbruk* att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1982/83:1002.

